

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

P R O G R A M A

PENTRU EXAMENUL NAȚIONAL DE DEFINITIVARE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT

**DISCIPLINA DE EXAMEN:
CONSILIERE PSIHOPEDAGOGICĂ**

2015

1. Prezentare. Competențe generale

Programa pentru disciplina Consiliere psihopedagogică se adresează cadrelor didactice care au absolvit facultăți de profil și susțin examenul național de definitivare în învățământ. Conținutul și structura programei sunt elaborate în așa fel încât să răspundă schimbărilor care accentuează importanța **formării competențelor** și se caracterizează prin următoarele dimensiuni:

- reconsiderarea rolului **elevului**, care devine **subiect al educației**;
- utilizarea **tehnologiilor informatizate** în educație (computer, internet, clase virtuale) în proiectarea predării, dirijarea învățării, monitorizarea actului didactic;
- trecerea de la sisteme educaționale organizate ierarhic la sisteme **educaționale organizate după modelul rețelei**;
- **învățare prin rezolvarea de probleme**, stimularea gândirii critice;
- tendința de **prospectare, anticipare, reconstrucție** a structurilor de învățare;
- preponderența **experiențelor interactive**, care generează învățare în profunzime: predare-învățare cooperantă, activități bazate pe experiență de viață, confruntări de opinii, modele acționale;
- reconstrucția spațiului școlar în vederea **favorizării interacțiunilor, cooperării, schimbului de experiențe**, opinii, ascultării active.

Programa vizează următoarele **competențe generale**:

- cunoașterea de către profesorul consilier școlar a problematicii actuale a consilierii psihopedagogice
- proiectarea, organizarea, desfășurarea și evaluarea activității de consiliere psihopedagogică;
- capacitatea de a construi demersuri psihopedagogice interactive prin adecvarea strategiilor la conținuturi;
- capacitatea de a adecva demersurile didactice la particularitățile de vârstă ale colectivului de elevi/grupe de elevi;
- capacitatea de a construi un climat educativ stimulat și eficient;
- capacitatea de a valorifica optim rezultatele intervenției specialiștilor din echipa interdisciplinară (logoped, profesor de sprijin)

2. Tematica de specialitate. Competențe specifice

Consilierea psihopedagogică este relație interumană de asistență și suport dintre profesori și elevi în scopul dezvoltării personale și prevenției situațiilor problematice și de criză. Scopul intervențiilor, cu rol de consiliere, este rezolvarea de către copil în mod independent a problemelor de natură cognitivă, afectivă, psihomotorie (Băban, A., 2002).

Consilierea și orientarea școlară urmărește formarea unor persoane armonioase cu sine, cu ceilalți, cu lumea cărora le aparține. La finalul școlarizării, ființa trebuie să fie capabilă să transpună în faptă conținutul diplomei obținute în școală (Negrilă, I., 2002).

Asistența psihopedagogică acordată în Cabinetele școlare/interșcolare și în Centrele județene de asistență psihopedagogică presupune desfășurarea următoarelor tipuri de activități:

- **Orientarea școlară și profesională a elevilor** (furnizarea de informații despre ofertele de educație și formare, oportunitățile pieței muncii, dezvoltarea carierei, formarea și dezvoltarea abilităților decizionale cu privire la cariera, etc.)
- **Asistența psihopedagogică a elevilor** (integrarea școlară a elevilor, optimizarea relației elev-elev, elev-profesor, elev-părinte, dezvoltarea abilităților de relaționare, prevenirea comportamentelor de risc, etc.)
- **Consilierea părinților** (dezvoltarea abilităților parentale, optimizarea relației părinte-elev, părinte-profesor, informarea și formarea părinților privind diferite teme de interes)
- **Consultanță oferită cadrelor didactice** în vederea dezvoltării competențelor psihopedagogice ale acestora

Această programă are în vedere specificul activităților de consiliere psihopedagogică care presupun existența de competențe, abilități și atitudini ale consilierilor, precum:

- definirea și utilizarea adecvată a conceptelor de bază ale consilierii psihopedagogice;
- aplicarea cunoștințelor de psihologie a dezvoltării și de psihologie școlară;
- proiectarea activității de consiliere psihopedagogică;
- utilizarea unor metode, tehnici și instrumente de cunoaștere, autocunoaștere și consiliere psihopedagogică;
- elaborarea de programe de orientare școlară și profesională a elevilor, de dezvoltare a abilităților de viață și de prevenire a comportamentelor de risc;

- evaluarea progreselor realizate de elevi în urma consilierii psihopedagogice;
- respectarea legislației în vigoare, a deontologiei și eticii profesionale;
- realizarea unor parteneriate cu familia și alte instituții din comunitate implicate în educație;
- respectarea dreptului persoanei consiliate de a lua decizii în ceea ce o privește;
- asigurarea tratamentului imparțial pentru toate persoanele consiliate, evitarea discriminărilor în aprecierea diferențelor dintre oameni;
- asigurarea confidențialității;
- interesul pentru propria dezvoltare profesională și centrarea pe creșterea calității serviciilor de consiliere oferite

I. EVOLUȚIA PSIHOLOGIEI CA ȘTIINȚĂ

1. Apariția și evoluția psihologiei ca știință; orientări și școli psihologice;
2. Psihologia contemporană și locul ei în sistemul științelor;
3. Tendințe și curente în psihologia contemporană

II. OBIECTUL PSIHOLOGIEI

1. Noțiunea de psihic;
2. Natura psihicului;
3. Caracteristicile fenomenelor psihice

III. SISTEMUL PSIHIC UMAN

1. Ipotezele psihicului

- Conștient
- Subconștient
- Inconștient
- Relațiile dintre ipotezele psihicului

2. Mecanismele cognitive senzoriale

- Senzații
- Percepții
- Reprezentări

3. Mecanismele cognitive logic-raționale

- Gândirea
- Memoria
- Imaginația

IV. PERSONALITATEA - STRUCTURĂ INTEGRATOARE A MECANISMELOR PSIHICE

1. Delimitări conceptuale: Individ; Persoană; Personalitate;
2. Dimensiunile personalității:
 - Dinamico-energetice
 - Instrumental-operaționale
 - Reglativ-productive
 - Transformativ-creative
 - Relațional-valorice
3. Structura personalității;
4. Personalitatea și relațiile interpersonale

V. ELEMENTE DE PSIHOLOGIA DEZVOLTĂRII/VARSTELOR

1. Conceptul de dezvoltare;
2. Factorii dezvoltării ontogenetice: ereditate, mediu, educație;
3. Stadii și cicluri ale dezvoltării

VI. CONDUITA PSIHOSOCIALĂ

1. Imaginea de sine și percepția socială a imaginii de sine;
2. Relațiile interpersonale și rolul lor în formarea și dezvoltarea personalității;
3. Comportamente pro și antisociale;

4. Atitudinile sociale și evoluția lor

VII. CONCEPTUL DE CONSILIERE ȘI ABILITĂȚILE CONSILIERULUI

1. Orientări și abordări în consiliere;
2. Delimitări conceptuale / distincții între: consiliere psihologică, consiliere școlară, consilierea carierei, consiliere educațională;
3. Caracteristicile consilierii;
4. Obiectivele consilierii;
5. Atitudini și abilități ale consilierului;
6. Strategii și metode de consiliere psihopedagogică;
7. Locul activității de consiliere în sistemul de învățământ din România. Rețeaua cabinetelor de consiliere

VIII. NORME ETICE ȘI STANDARDE DE CALITATE ÎN CONSILIERE

1. Relația consilier-consiliat;
2. Formarea continuă și evaluarea activității consilierilor;
3. Principii de etică în consilierea școlară;

IX. AUTOCUNOAȘTERE ȘI DEZVOLTARE PERSONALĂ

1. Cunoașterea de sine, imaginea de sine, stima de sine;
2. Modalități de dezvoltare a competenței emoționale;
3. Metode de autocunoaștere, cunoaștere și intercunoaștere

X. MANAGEMENTUL COMUNICĂRII

1. Rolul comunicării în procesul de consiliere;
2. Niveluri, tipuri, bariere ale comunicării;
3. Modalități de optimizare a comunicării: comunicarea asertivă;
4. Conflictul și managementul conflictelor;

XI. CONSILIEREA CARIEREI

1. Delimitări conceptuale: identitate vocațională, dezvoltarea carierei, planificarea carierei, consilierea în carieră;
2. Factori implicați în alegerea și dezvoltarea carierei;
3. Utilizarea tehnologiilor informatice și de comunicare TIC în consilierea carierei;
4. Metode și tehnici ale consilierii carierei;
5. Strategii de planificare a carierei (elemente de marketing personal, decizia de carieră: stiluri decizionale, pași în luarea deciziei)

XII. METODE ȘI TEHNICI DE ÎNVĂȚARE EFICIENTĂ. ÎNVĂȚAREA ÎN CONCORDANȚĂ CU CERINȚELE ȘI CONDIȚIILE VIEȚII SOCIALE

1. Concepte de bază: eficacitate generală a instruirii, randamentul învățării, stiluri de învățare;
2. Prevenirea insuccesului școlar: cauze/factori perturbatori ai procesului instructiv-educativ, forme, strategii de prevenire și intervenție;
3. Optimizarea învățării (condițiile învățării eficiente, dezvoltarea strategiilor de învățare)

XIII. MANAGEMENTUL COMPORTAMENTELOR DE RISC

1. Forme, factori, strategii de prevenire și intervenție în cazuri de:
 - conflict, abuz, violență
 - suicid, avort
 - fumat, consum de alcool și alte droguri
 - dependența de internet
2. Managementul stresului;
3. Stil de viață sănătos. Programe de promovare a stilului de viață sănătos

XIV. MANAGEMENTUL CLASEI DE ELEVI

1. Delimitări conceptuale;
2. Dimensiunile managementului clasei de elevi;
3. Modalități de prevenire și de rezolvare a situațiilor critice în clasă

XV. CONSILIEREA FAMILIEI

1. Tipuri de familie. Stiluri parentale;
2. Familia în criză: divorț, deces, abandon, abuz de substanțe, boli, părinți plecați la muncă în străinătate, etc. Strategii de intervenție specifică;
3. Strategii de consiliere și educație parentală;
4. Parteneriatul școală-familie

XVI. CONSULTANȚA ACORDATĂ CADRELOR DIDACTICE

1. Principiile lucrului cu adulții;
2. Dezvoltarea relațiilor școală-elevi-părinți;
3. Modalități de intervenție în optimizarea climatului școlar

XVII. CONSILIEREA ASISTATĂ DE CALCULATOR

1. Utilizarea internet-ului în consiliere: avantaje / dezavantaje
2. Tipuri de programe informatice utilizate în consiliere: utilitate, clasificare, analiză comparativă, avantaje/dezavantaje

3. Tematica de didactică a disciplinei

I. Proiectarea, organizarea și desfășurarea activității de consiliere psihopedagogică

1. Dimensiuni ale consilierii psihopedagogice (Ordinul nr.5555 din 7 octombrie 2011 pentru aprobarea *Regulamentului privind organizarea și funcționarea centrelor județene/al municipiului București de resurse și asistență educațională*;
2. Proiectarea activității de consiliere psihopedagogică: planificare calendaristică, proiectarea programelor de consiliere, proiecte de activitate, proiectarea de activități de învățare intra-, inter- și transdisciplinare;
3. Competențe generale, competențe specifice. Operaționalizarea obiectivelor/ competențelor;
4. Proiectarea curriculumului la decizia școlii de tipul: aprofundare/ extindere/ opțional ca disciplină nouă;

II. Strategii utilizate în activitatea de consiliere psihopedagogică

1. Metode de consiliere psihopedagogică: clasificare, prezentare, caracterizare, utilizarea metodelor centrate pe elev/ tehnicilor de învățare prin cooperare;
2. Forme de organizare a activității de consiliere: clasificare, caracterizare;
3. Mijloacele de învățământ și integrarea lor în procesul de consiliere psihopedagogică:
 - 3.1. Funcțiile didactice ale mijloacelor de învățământ
 - 3.2. Tipuri de mijloace de învățământ și caracteristicile lor
4. Mediul de instruire, mediul relațional și mediul comunicațional. Utilizarea tehnologiei informației și comunicării în construirea unor medii active de instruire;
5. Evaluarea procesului de consiliere psihopedagogică, a progresului și a performanțelor individuale în concordanță cu obiectivele curriculare și criteriile de performanță din standardele de evaluare;
 - 5.1. Evaluarea, componentă fundamentală a activității de consiliere: obiective, funcții, tipuri de evaluări, caracterizare;
 - 5.2. Metode de evaluare: tradiționale și complementare (tipuri și caracterizare);
 - 5.3. Calitățile instrumentelor de evaluare: validitate, fidelitate, obiectivitate și aplicabilitate;
 - 5.4. Tipologia itemilor: definiție, clasificări, caracteristici, domenii de utilizare, reguli de proiectare, modalități de evaluare;

4. Bibliografie

A. BIBLIOGRAFIE PENTRU DISCIPLINA CONSILIERE PSIHOPEDAGOGICĂ

1. Băban, Adriana, *Consiliere educațională*, Editura Imprimeria Ardealul, Cluj Napoca, 2001
2. Băban, Adriana, *Stres și Personalitate*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1998
3. Bonchiș, Elena (coord.), *Familia și rolul ei în educarea copilului*, Editura Polirom, Iași, 2011
4. Botiș, A., Tăraș, A., *Disciplinarea pozitivă*, Editura ASCR, Cluj-Napoca, 2004
5. Bunesco, Gh., Alecu, G., Badea, D., *Educația părinților – strategii și programe*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997
6. Ciofu, Carmen, *Interacțiunea părinți-copii*, Editura Amaltea, București, 1998
7. Cosma, Traian, *Ședințele cu părinții în gimnaziu. Idei suport pentru diriginți*, Editura Polirom, Iași, 2001

8. Cosmovici, A., Iacob, L., *Psihologie școlară*, Editura Polirom, Iași, 1998
9. Cojocaru, Ștefan, *Ce este educația parentală?*, Editura Lumen, Iași, 2003
10. Dafinoiu, Ion, *Personalitatea. Metode calitative de abordare: observația și interviul*, Editura Polirom, Iași, 2002
11. Dumitru, Al., Ion, *Consiliere psihopedagogică. Baze teoretice și sugestii practice*, Editura Polirom, 2008
12. De Peretti, A., Legrand, J., Boniface, J., *Tehnici de comunicare*, Editura Polirom, Iași, 2001
13. Eliade, S., *ABC-ul consilierii*, Editura Hiperborea, Turda, 2000
14. Gliga, L., *Managementul conflictului*, Editura Tipogrup Press, București, 2001
15. Gorgos, Constantin, *Dicționar enciclopedic de psihiatrie*, vol. I-IV, Ed. Medicală, București, 1987
16. Holdevici Irina, *Ameliorarea performanțelor umane prin tehnici de psihoterapie*, Editura Orizonturi, București, 2001
17. Iucu, Romita, *Managementul și gestiunea clasei de elevi-fundamente teoretico-metodologice*, Editura Polirom, Iași, 2000
18. Jigău, Mihai, *Consilierea carierei*, Editura Sigma, București, 2001
19. Lemeni, G., Miclea, M., *Consiliere și orientare. Ghid de educație pentru carieră*, Editura ASCR, Cluj-Napoca, 2004
20. Muro, J.J., Kottman, T., *Guidance and Counseling in the Elementary and Middle Schools*, Editura Brown & Benchmark, Inc., 1995
21. Negreț-Dobridor Ion, Pânișoară Ion-Ovidiu, *Știința învățării. De la teorie la practică*, Editura Polirom, Iași, 2008
22. Radu, I., Drutu, I., Mare, V., Miclea, M., Podar, T., Preda, V., *Introducere în psihologia contemporană*, Editura Sincron, Cluj-Napoca, 1991
23. Sălăvăstru, Dorina, *Psihologia educației*, Editura Polirom, Iași, 2004
24. Sălăvăstru, Dorina, *Psihologia învățării. Teorii și aplicații educaționale*, Editura Polirom, Iași, 2009
25. Stoica –Constantin, Ana, *Conflictul interpersonal*, Editura Polirom, Iași, 2004
26. Stoica - Constantin, A., Neculau, A., *Psihosociologia dezvoltării copilului*, Editura Polirom, Iași, 1998
27. Șchiopu, U., Verza, E., *Psihologia vârstelor. Ciclurile vieții*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997
28. Tiberiu, M., *Psihologia și psihopatologia dezvoltării copilului mic*, Editura Augusta, Timișoara, 1999
29. Tomșa, Gheorghe, *Orientarea și dezvoltarea carierei la elevi*, Casa de Editură și Presă Viața românească, București, 1999
30. Zlate, Mielu, *Fundamentele psihologiei*, Editura Pro-Humanitas, București, 2000

B. BIBLIOGRAFIE PENTRU METODICA DE SPECIALITATE

1. Cerghit Ioan, Neacșu Ioan., Pânișoară Ioan Ovidiu, Potolea Dan, *Prelegeri pedagogice*, Editura Polirom, Iași, 2001
2. Crețu Carmen, *"Curriculum individualizat și personalizat"*, Editura Polirom, Iași, 1998
3. Crețu Carmen, *Psihopedagogia succesului*, Editura Polirom, Iași, 1997
4. Cristea Sorin, *Dicționar de termeni pedagogici*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998
5. Cucoș Constantin, *Pedagogie generală*, Editura Polirom, Iași, 2000
6. Cucoș, Constantin (coordonator), *Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice*, ediția a IIIa, Editura Polirom, 2009
7. Ionescu Miron, Radu Ioan, *Didactica modernă*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995
8. Neacșu Ioan, *Metode și tehnici de învățare eficientă*, Editura Militară, București, 1990
9. Nicola Ioan, *Tratat de pedagogie școlară*, Editura Aramis, București, 2000
10. Ordinul nr.5555 din 7 octombrie 2011 pentru aprobarea *Regulamentului privind organizarea și funcționarea centrelor județene/al municipiului București de resurse și asistență educațională*;
11. Stoica Adrian (coord.), *Evaluarea curentă și examenele, Ghid pentru profesori*, Editura Prognosis, București, 2001
12. Stoica Adrian, *Evaluarea progresului școlar. De la teorie la practică*, Editura Humanitas Educational, București, 2003
13. Vlăsceanu Lazăr și Cerghit Ioan (coord.), *Curs de pedagogie*, T.U.B., București, 1988
14. Geissler E.G., *Mijloace de educație*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997
15. Cosmovici Andrei, *Psihologie școlară*, Editura Polirom, Iași, 1998
16. Ionescu Miron, *Didactica modernă*, Editura Dacia, Cluj, 1995
17. Ionescu Miron, Radu Ioan, *Didactica modernă*, Editura Dacia Cluj, 2004